

SØNDERHOLM.

Om Sønderholms Historie kan dels efter P. Eliassen's Artikel: Spredte Optegnelser fra Vonsild Sogn i Vejle Amts Årbøger, 1915, S. 116-32, dels efter Meddelelser fra Proprietær N. Tingleff, meddeles følgende:

Gården »Sønderholm« i Vonsild Sogn, Kolding Herred, Vejle Amt, ligger i den sydlige Del af Landsbyen Vonsild, hvor der ifl. Et gammelt Kort fra 17. Århundrede har ligget flere Gaarde, der havde den fælles Betegnelse Sønderholmsgaarde, ligesom også de der beliggende Huse blev kaldt Sønderholmshuse. Vejen, der går igennem, er brolagt, og kaldes ligeledes på det gamle Kort Sønderholmsgade.

De omkringliggende Gaarde er imidlertid alle flyttede, med Undtagelse af den, Familien Tingleff ejede. En senere Ejer (Tingleff) af samme Gård opdagede ved at se det gamle Kort, dette Forhold og lod da ifl. Lov af 11. April 1831 sin Gård antage Navnet »Sønderholm«, tinglæst ved Nørre Tyrstrup Herreds Ret den 27. Juli 1876 og indført i Pantebogen Nr. 4 folio 550.

Ejendommen omtales første Gang i 1665, da den overtoges af Niss Hansen Tingleff, som en Halv-Gaard (Ejendommene var paa den Tid inddelt efter det Antal Plove, der ansås nødvendige til Jordens Behandling, og så stor en Ejendom, som havde tilstrækkelig Jord til 1 Plov, blev betegnet som en Gård) med 4 Fag Lade og 2 Fag Porthus, det var alle Bygningerne, og Jorden var i en dårlig Forfatning. Kornavl lykkedes dog ret snart for ham, men Opdrætning af Kreaturer vilde derimod ikke lykkes for ham, da Kreaturerne styrtede pludselig om og døde. (Det var sandsynligvis som Følge af en Sygdom, der optrådte meget ondartet i gamle Dage som Følge af visse giftige Urter, der endnu vokser i Skove og andre uopdyrkede Jorder, - de aedes af Kreaturerne og fremkaldte en Nyresygdom, hvor Urinen blandedes mere eller mindre stærkt af Blod og hvoraf mange Kreaturer døde pludseligt).

I et Jordebogsarbejde fra Årene 1708 - 11 i Rigsarkivet over Tyrstrup Herred anføres 1709 om Hans Tingleffs Gård, at den havde 14 Fag Stuehus og 35 Fag Lade. Til Gården, der vedblivende var en Halvgård, hørte en lille Frugthave med kun 5 Æbletræer. Hans Tingleffs Udsæd angives således: Rug 4 Tdr. 2 Skp., Byg 10 Tdr. 2 Skp., Havre 31 Tdr. 4 Skp., Boghvede 2 Tdr. 2 Skp. Hans Græsning anslås tilstrækkelig til 33½ Stk. Kvæg, og af Hø kan han avle ca. 42 Læs. Besætningen er 3 Heste og 2 Føl, (desuden 3 Heste, der tilhørte hans Broder), 8 Køer, 2 Kvier, 8 Stude og 6 Ungstude, 2 Kalve og 4 Får. Hans Tingleff synes at have stået sig godt. Der synes ikke at have været Gæld på Gården. Tilmed kunde han låne Penge ud, men synes ikke at have været forsigtig nok, thi han havde lånt en Sum til en Borgmester i Kolding, »hvoraf ikke meget er at håbe«.

Gården omtales igen i en gammel Købe- og Aftægtskontrakt af 1797, hvori Hans Hansen Tingleff tilskøder sin Søn Søren Hansen Tingleff Gården, der da betegnes som en Halv-Gård og en halv Otting. (Otting var ved den Tid en Rettesnor for Skattepligten, og 1 Otting regnedes lig 1 Plov; da Vonsild den Gang havde 50 Plove - 50 Ottinger, betød ½ Otting, at Ejendommen betalte 1/100 Del af Kommunens Skat.)

Fra den Tid af er Gården jævnlig blevet forstørret, de sidste 7 Tdr. Land købtes i 1877 af Gårdejer M. Hugger og kostede 5800 Kr. kontant Betaling.

Sønderholm har nu et Tilliggende af 270 Tdr. Land med 22 Tdr. Hartkorn og Kr. 150.000 Ejendomsskyld. Gården ligger endnu på samme Sted, hvor den altid har ligget. Lade bygningerne brændte 1865, som Følge af Børns Legen med Svovlstikker. ~ i 1896 brændte Lade bygningerne igen, Ilden var da påsat af en

københavnsk Arbejder, der tilstod Dagen efter, at Branden fandt Sted. Der blev da bygget en Afbygger gård, kaldet »Nygaard«, på de længst bortliggende Jorder.

Af den omtalte Købe- og Aftægtskontrakt fra 1797, der er ganske karakteristisk, gengives her et kort Uddrag:

»Købe- og Aftægtskontrakt
mellem Hans Hansen Tinglev i Vonsyld
og hans ældste Søn Søren Hansen Tinglev

«Førstnævnte sælger hermed til sidstnævnte sin Gårde i Vonsyld med alt, hvad dertil hører, for 1500 Rdl. slesv.- holstensk Kurant. Køberen skal desuden til sine 2 Brødre Hans og Jep Tinglev udrede, når de behøver Udstyr, hver en forsvarlig Seng, en hel Kiste og en halv Kiste med halv Beslag, et Hængeskab, fire Læderstole, et Spejl il 2 Rdl. Kurant, en sort hjemmegjort Klædning, en affarvet Klædning, og når de bliver gift, halv Bryllupskost. Det bemærkes, at Broderen Jess Tinglev har fået sit Udstyr, hvilket af Forældrene er taget i Gemme. Køberen har fået sin Arvepart i Købesummen. Sælgeren indestår selv for sine øvrige Børns fædrene og mødrene Arv. Datteren Maren, Anders Christiansens Kone i Vonsyld, har fået, hvad hun skal have. Køberen skal give Sælgeren og hans Hustru Sophia Hanses på deres øvrige Livstid, så længe de udi Gården hos Køberen på Mad og Mål vil forblive, deres forsvarlige Underholdning i Henseende til Klæder, Føde og behøvende Opvartning og årlig i Håndpenger om Majdag 6 Rdl. samt at betale deres Offer og Kopskat imod, at de med deres Tilsyn og Hjælp efter eget Behag ser på Gårdens Gavn og Bedste.

Men når de hos ham ej længere lyster at forblive, men hellere vil være for dem selv og føre deres egen Husholdning, da at give og forskafe dem på deres øvrige Livstid:

- A. Til Husværelse de 4 sønder Fag af det nordre hos Gården stående Hus, som sættes forsvarligt i stand inden og uden Døre med Fjellegulv og Jern vindovn og alt sammen bestandigt vedligeholdt, men de i den nørreste Ende af Huset boende beholder Frihed at bruge den derudi værende Ovn og Skorsten naar behøves, og til Kaalgaardsjord nyder Aftægtshaveren den søndre Part af Kålgården ved dette Hus, nemlig 6 Favne i Bredden og 10 i Længden, årligt af Aftægtsgiveren fri gødet og indhegnet. På dette deres tiltrædende Aftægtssæde tager de frit og uhindret med sig ud af Gården deres egen Seng, en hel Kiste og en halv Kiste, et Hængeskab, 2 Stole, 2 Messingkedler og en liden Thekedel, et Bord, en Jærngryde, en halv øltønde, en Ballie en Gryntønde, en Ildtang, en Jærnpande, en Rist, 2 Sække, en Pose, et Driftetrug, en Flødespand, en Kærne, en Bygtønde, en Spinderok, og et Hæspetræ, en Kjeldskle, og Kastegrebe, 6 Si kar, et Krus, og ølglas og haver Aftægttagerne fri Adgang og Brug af Gaardens Ovn og Brønd, samt deres Stolestader i Kirken, fri Heste og Vogn tvende Gange om Året en fire Mils Vej, undtagen i Høstens og Sædetidens, samt at betale deres Offer og Kopskat.
- B. Årligt udi godt, forsvarligt, rent og tørt Korn, hvoraf det halve leveres om Martini og det halve om Majdag, og hvilket denne frit til, i og fra Møllen med Aftægtsgiverens eget Korn befordres, nemlig: 3 Tønder Rug, som af Aftægttagerne må vorde bagt i Brød med Gårdens eget, 2 Tønder Bygmalt, 7 Skæpper Byg og 7 Skæpper Boghvedegryn, 1½ Skp. Havregryn og 4 Skp. Grubemel.

- C. Årlig til Slagtning et fedt Svin om Jul til 8 Rdl., tvende fede Gæs, næst de tvende bedste af Gaardens egne Gæs, 3 Skp. Salt, 4 Pd. Humle, 4 Pd. Tælle, 2 Lis Pd. Hør il 2 Rdl. hvert Lis Pd. samt til Handpenger 7 Rdl: afhvilke de halve betales om Maj - og de halve om Martinidag.
- D. En altid levende Ko, næst den bedste af Gaardens egne Køer og som fri fodres og græsses hos Gaardens egne, bedste Malkekøer, og naar samme Ko bliver uduelig, da giver Aftægtsgiveren dennem en forsvarlig i Steden og lader han Koen malke og Mælken ren og rigtig levere til Aftægtstageren om Sommeren, og naar samme er seen, giver Gaardens Besidder dennem daglig en Kande nymalket Mælk. Ligeledes tvende Faar, som første Gang frit udtages af Gaarden, hvilke ogsaa stedse fodres og græsses med Lammene og græsses Lammene hos Faarene til 1. Novbr. og det frit ved Gaardens egne, bedste Faar og hvoraf Aftægtstagerne nyder al Yngel, Uld og Loy, men Kalvene og Gøden af Koen falder til Aftægtsgiveren.
- E. Til Ildebrændsel 8 Læs Tørv á 100 hvert Læs og 4 Favne Bøgebrændetræ, som dennem til rette Tid besørger frit bearbejdet og hjemkjørt samt saaledes tilrettegjort, som det kan lægges paa Ilden.

Udi påkommende Alderdom og Svaghed haver Aftægtsgiveren denne al forsvarlig Pleje og Opvartning at lade gå tilhånde, og ligesom de ved Døden afgå, christhæderlig at lade dem begrave. Da imidlertid ved den førstes dødelige Afgang det halve af forestående Aftægt bortfalder, undtagen Husværelse, Kaalgaardsjord, Korn, Fårene og Gæs, af Ildebrændsel fragår en Favn og ved den sidstes Død bortfalder det alt sammen frit hjem til Gårdens Besidder, alt hvad som fra Gården er kommen, undtagen en Halvkiste og deres Livsklæder, som Børnene arver og deler imellem sig. Og endelig tillades denne Kontrakts Protokollation i Henseende til indbemeldte Aftægt i Køberens Fraværelse på den derudi solgte halve Ejendomsgaard og halve Ejendomsotting.

At nu denne Kontrakt således imellem Kontrahenterne er rigtig aftalt og sluttet og at samme af denne og deres Arvinger bestandig skal vorde holden og efterlevet, sligt stadfæster de mod alle herimod tjenende og optænkende Udflugters og Indvendingers Frasigelse og Begiveise formedelst deres Hænders Underskrifter med tjenstlig Begæring, at de kongelige Officials udi Tyrstrup Herred samme med denne til Vitterlighed vil subscribere.

Actum og læst. Aller Ting 7. Nov. 1797.

Hans Tinglev Søren Hansen Tingle.

Hans Hansen Tingle.
